

Державний заклад
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені К. Д. УШИНСЬКОГО»

ПРОБЛЕМИ РЕАБІЛІТАЦІЇ
збірник наукових праць
(за матеріалами науково-практичної конференції)

Одеса
2023

УДК:376
П781

ДРУКУЄТЬСЯ ЗА РІШЕННЯМ
Вченої Ради
ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського
(протокол №4 від 26.10.2023 р.)

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Ганчар І. Л. – доктор педагогічних наук, професор кафедри фізичного виховання і спорту Національного університету «Одеська морська академія».

Кисличенко В. А. – доцент, кандидат педагогічних наук, доцента кафедри спеціальної освіти Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор – професор **Форостян О. І.**

Відповідальний редактор – професор **Соколова Г. Б.**

Технічний редактор – викладач **Маматова З. Р.**

Члени редколегії:

Лещій Н. П. – професор, доктор педагогічних наук, професор кафедри дефектології та фізичної реабілітації ДЗ «ПНПУ імені К.Д. Ушинського»

Арнаутова Л. В. – доцент, кандидат медичних наук, доцент кафедри дефектології та фізичної реабілітації ДЗ «ПНПУ імені К.Д. Ушинського»

Притиковська С. Д. – доцент, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дефектології та фізичної реабілітації ДЗ «ПНПУ імені К.Д. Ушинського», завідувачка СНДЗ №193 компенсуючого типу м. Одеси

Галущенко В. І. – доцент, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дефектології та фізичної реабілітації ДЗ «ПНПУ імені К.Д. Ушинського»

Григор'єва Л. В. – директор, вчитель-методист, спеціаліст вищої категорії Одеської спеціальної школи №75 I-II ступенів Одеської міської ради Одеської області.

Проблеми реабілітації: Збірник наукових праць (за матеріалами науково-практичної конференції) / редкол. О. І. Форостян та ін. – Одеса : видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2023. 295 с.

УДК:376

ББК:74.00

© ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», 2023

Притиковська С. Д., Кольчак К. В.
ВЗАЄМОДІЯ ПЕДАГОГІВ ЗАКЛАДУ СПЕЦІАЛЬНОЇ
ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Постановка проблеми. Мовленнєві дефекти порушують можливість вільного спілкування дитини з іншими людьми. Усвідомлення власної мовленнєвої недостатності зазвичай викликає негативні емоціональні стани: почуття соціальної неповноцінності, страх мовлення, постійні переживання. Усе це ставить під загрозу соціальну значимість особистості і сприяє формуванню своєрідних психологічних і патопсихологічних особливостей, що вимагає проведення спеціальної роботи, спрямованої на соціальну адаптацію і реадаптацію дитини.

Спеціальним закладам дошкільної освіти компенсуючого типу і спеціальним групам закладів дошкільної освіти загально розвиваючого типу належить провідна роль у вихованні й розвитку дошкільників, а також подоланні в них мовленнєвого недорозвитку й вторинних психологічних відхилень.

Виклад основного матеріалу. Дослідниками в області психології й логопедії давно виявлений тісний взаємозв'язок мови й загальних психологічних проявів: пізнавальної, особистісної, поведінкової сфери (О.Лурія, Н. Власова й ін.) У зв'язку із цим мовні порушення звичайно супроводжують порушення в організації пізнавальних психічних процесів, у формуванні особистості й у поведінці. Тому правильно організоване корекційне навчання й виховання дітей у логопедичній групі вимагає всебічного обстеження їх мовних і немовних процесів, сенсомоторної сфери, інтелектуального розвитку, а також особистісних особливостей і соціального оточення. Чим сильніше виражений мовний розлад як первинний фактор впливу на розвиток, тим частіше й сильніше вдруге страждають когнітивні й особистісні характеристики дітей.

При вивченні дітей дошкільного віку повинні бути враховані наступні принципи:

- онтогенетический (віковий);
- этиопатогенетический (облік симптоматики мовної аномалії);
- взаємозв'язок мовного й загального психічного розвитку.

У процесі комплексного обстеження дитини необхідно визначити співвідношення мовного дефекту й компенсаторних можливостей, мовної й комунікативної активності й інших видів психічної діяльності.

Ведуча роль в наданні допомоги дітям з особливими освітніми потребами належить вчителям - логопедам. Кожний логопед здійснює свою професійну діяльність відповідно до віку, мовленнєвого діагнозу дітей та існуючих програмам з усунення недоліків в розвитку мислення дитини дошкільного віку.

Вся логопедична робота здійснюється за такими розділами:

1. Ретельне обстеження мовленнєвого розвитку дітей та виявлення первинного дефекту.

2. Уточнення діагнозу за допомогою вузьких лікарів-спеціалістів.

3. За результатами обстеження на кожну дитину складається план відновлювально-корекційної роботи, де відображується поетапне формування структурних компонентів мовлення:

а) розвиток немовленнєвих процесів;

б) розвиток активного та пасивного словника.

в) розвиток лексико-граматичної будови речення.

г) розвиток зв'язного мовлення.

д) корекція звуковимови та розвиток фонематичного слуху.

Ці форми роботи реалізуються на фронтальних, підгрупових та індивідуальних заняттях. Особливістю дошкільного закладу компенсуючого типу є планування та проведення корекційної роботи у тісному взаємозв'язку логопеда та вихователя.

Вихователі за завданням логопеда проводять корекційну роботу з дітьми упродовж всього дня. Особливу увагу вихователь повинен приділяти розвитку сприйняття (зорового, слухового, тактильного), мнестичних процесів, доступних форм наочно-образного й словесно-логічного мислення, мотивації.

Важливий аспект роботи в логопедичній групі - розвиток пізнавальної активності й пізнавальних інтересів у дітей. При цьому потрібно враховувати своєрідне відставання у формуванні пізнавальних процесів у цілому.

Правильна, педагогічно виправдана взаємодія вихователя й логопеда, що поєднує їхнього зусилля в інтересах корекції мовлення у дітей, у своїй основі має створення доброзичливої, емоційно-позитивної обстановки в групі. Психологічна атмосфера в дитячому колективі зміцнює віру дітей у власні можливості, дозволяє згладжувати негативні переживання, пов'язані з мовною неповноцінністю, формувати інтерес до занять. Для цього вихователь, як і вчитель-логопед, повинні мати знання в області вікової психології, індивідуальних психофізичних розходжень у дітей дошкільного віку. Їм необхідно вміти розбиратися в різних негативних проявах поведінки дітей, вчасно помічати ознаки підвищеної стомлюваності, виснаженості, пасивності й млявості. Правильно організований психолого-педагогічний вплив вихователя в більшості випадків попереджає появу стійких небажаних відхилень у поведінці, формує в групі колективні доброзичливі, соціально прийнятні відносини.

Робота вихователя по розвитку мовлення в багатьох випадках передувє логопедичним заняттям, готувє дітей до сприйняття матеріалу на майбутніх логопедичних заняттях, забезпечувє необхідну пізнавальну й мотиваційну базу для формування мовних знань і вмінь. В інших випадках вихователь зосереджує свою увагу на закріпленні результатів, досягнутих дітьми на логопедичних заняттях.

До обов'язків вихователя також входить повсякденне спостереження за

станом мовної діяльності дітей у кожному періоді корекційного процесу, контроль за правильним вживанням поставлених або виправлених логопедом звуків, засвоєних граматичних форм і т.п. Особлива увага вихователя повинна бути звернена на дітей з пізнім початком мовної діяльності, що мають обтяжений анамнез, що відрізняються психофізіологічною незрілістю. Вихователів не слід фіксувати увагу дітей на виникненні можливих помилок або запинок у мові, повторень перших складів і слів. Про такі прояви необхідно повідомити логопедів. В обов'язки вихователя входить також гарне знання індивідуальних особливостей дітей із загальним недорозвиненням мови, які по-різному реагують на свій дефект, на комунікативні утруднення, на зміни умов спілкування.

Важливе значення має мовлення вихователя в повсякденному спілкуванні з дітьми. Воно повинно служити зразком для дітей з мовними порушеннями: бути чітким, виразним, добре інтонованим й граматично правильним. Варто уникати складних інвертованих конструкцій, оборотів, вступних слів, що ускладнюють розуміння мовлення.

Специфіка роботи вихователя в логопедичній групі полягає у тому, що вихователь організує й проводить заняття за завданням вчителя-логопеда. Індивідуальні або підгрупові заняття з дітьми вихователь планує в другій половині дня після денного сну (до або після полуденка). На вечірній логопедичний сеанс запрошуються 5-7 дітей. Рекомендуються наступні види вправ:

- автоматизація поставлених звуків (вимова складів, слів, пропозицій);
- повторення віршів, розповідей;
- вправи на розвиток уваги, пам'яті, логічного мислення, фонематичного слуху, навичок звукового аналізу й синтезу;
- активізація зв'язної мови в бесіді на знайомі лексичні або побутові теми.

У процесі роботи вихователем приділяється велика увага розвитку дрібної моторики. Так, у вільний час можна запропонувати дітям складати мозаїку, пазли, фігури із сірників або рахункових паличок, тренуватися в розв'язанні й зав'язуванні шнурків, збирати розсипані гудзики або дрібні предмети, олівці різного розміру. Дітям можна запропонувати роботу в зошитах для розвитку навичок письма, рекомендовані для дітей з мовними порушеннями.

Особливе місце в роботі вихователя займає організація рухливих ігор для дітей з мовними порушеннями, через те, що діти даної категорії часто соматически ослаблені, фізично невитривалі, швидко стомлюються. Плануючи роботу з організації ігрової діяльності, вихователь повинен чітко представляти реальність фізичних можливостей кожної дитини й диференційовано підбирати рухливі ігри. Рухливі ігри, які звичайно становлять частину фізкультурних, музичних занять, можуть бути проведені на прогулянці, на святкових ранках, у години розваг.

Розуміючи, що сім'я була і залишається головним осередком виховання дитини, особлива роль відводиться спрямованню сумісних з батьками зусиль

на вирішення питання всебічної корекції мовленнєвих вад у дітей. Важливо дати батькам систему теоретичних знань та практичних навичок, спрямованих на якісне, успішне подолання у дітей вад мовлення.

Висновок. Успішне подолання мовленнєвих порушень у спеціальному закладі дошкільної освіти можливе тільки за умови тісного взаємозв'язку й послідовності в роботі всього педагогічного та батьківського колективу, єдності вимог, запропонованих дітям.

Список використаних джерел:

1. Виховуємо базові якості особистості старшого дошкільника в умовах ДНЗ : метод. посіб. Г.Беленька, Н.Гавриш, С.Васильєва, В.Маршицька, С. Нечай, Г. Орлова, О. Остряньська, О. Полякова, В. Рагозіна, О. Рейпольська, Н. Шкляр; заг. ред. Н. Гавриш. Харків: Мадрид, 2015. 220 с.
2. Крутій К. Освітній простір дошкільного навчального закладу. Запоріжжя, 2009. 317 с.
3. Павелків Р. В., Цигипало О. П. Психодіагностичний інструментарій в умовах дошкільного закладу: навч. посіб. Київ: «Центр учбової літератури», 2013. 296 с.

Притиковська С. Д., Медведєв П. О.

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ПАЛЬЦЕВОГО ПРАКСИСУ З ПОКРАЩЕННЯ ЗАГАЛЬНИХ ПРИДМЕТНО-МОТОРНИХ ФУНКЦІЙ ДОШКІЛЬНИКІВ З МОВЛЕННЄВИМИ ПОРУШЕННЯМИ

Постановка проблеми. Проблема розвитку ручної діяльності дітей завжди привертала увагу педагогів, оскільки це потужно пов'язано з розвитком мозку – психологічними та педагогічними процесами, що в наслідку стає допоміжною частиною формування та подальшого розвитку нашої мови.

Формування правильного мовлення є однією з найважливіших складових гармонійного розвитку дитячої особистості. На жаль, з кожним роком кількість дітей народжених з порушеннями центральної нервової системи збільшується, як у всьому світі, так і в Україні.

Питання особливостей розвитку ручного праксису у дітей з порушеннями мовлення старшого дошкільного віку вивчають вітчизняні і зарубіжні науковці багато років поспіль, але і досі залишається актуальним. Це свідчить про необхідність подальшого дослідження питання особливостей навчання, та насамперед, подолання мовленнєвих порушень у дітей дошкільного віку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблему особливостей навчання дітей висвітлено у численних психолого-педагогічних та психолінгвістичних наукових дослідженнях (В. Бондарь, Н. Денисенко, Л. Журавльова, В. Ільяна, М. Єфименко, В. Тарасун, Є. Соботович, Л. Ханзерук, О. Чеботарьова, М. Шеремет). Водночас вона залишається актуальною, через